

DANIELA HODROVÁ

Vyvolávání

MALVERN 2010

Kdoví, jestli bych k Johanovi pocítila lásku, kdyby se nepodobal mé první, dětské lásce a kdyby se naše setkání neodehrálo zrovna ve Vinohradském divadle, u stropu chodby kolem jeviště, která má tvar písmene U, u je zvuk hlubiny, prahu mlčení, na sekyrách je tento tvar spojen s motivem přechodu z jedné vrstvy kosmu do druhé, dosud visí jako spící netopýři útržky z rolí mého otce, sáně! kde jsou ty sáně? moře, cítím jeho vůni, Hanno, je to dobrá báseň? Je to už řada let, co ty věty v chodbě, která obemyká jeviště ve tvaru písmene U, slyšela Eliška Beránková, když tamtudy procházela, nejvíc se shlukovaly poblíž šatny D, otec ji v posledních letech sdílel s Gustavem Nezvalem a Milošem Kopeckým, jednou, bylo to nedlouho před Vánocemi, přesně 20. prosince 1974, v den, kdy matka zemřela, přivedl Trudnomyslný do šatny psa, kterého odpoledne viděl pobíhat bez obojku na Národní třídě, v románu Théta od něj nalezenec dostal jméno Rozina sebranec, ve skutečnosti však psovi dal jméno Josef Bláha, když na něj v rekvizitárně, kde se herci v pauzách scházeli, zavolal Filipe, toho večera se hrál Car Fjodor, otec hrál roli popa, jeho role čítala pouhé dvě nebo tři věty. Johan se trochu podobá tomu hochu na fotografii, asi třináctiletému, před pár lety ji na setkání členů Dismanova souboru přinesla Livia Mištinová, možná i Livia, která se stala manželkou prezidenta, byla kdysi do Pavla C. zamilovaná. V tomhle divadle hrál můj otec čtyřicet let, řekla jsem Johanovi, usmíval se, otcovo jméno mu nemůže nic říkat, vždyť otec nebyl slavný a od jeho smrti uplynulo už téměř čtvrt století.

Poté, co jsem mu dočetla první odstavce románu až k místu, kde se píše o Bohunčině strachu z uhrančivých brunetů s modrýma očima, se chvíli smál svým jasným, zvonivým smíchem, ukazoval přitom oblouček dokonalých bílých zubů, v jeho smíchu nebylo nic zraňujícího, snad jen údiv, že se o něm píše v románu, a rozpaky, že píšu o lásce k němu,

kupodivu mi nevytkl, že o něm píšu, smála jsem se s ním, smáli jsme se, i když jsme věděli, nebo spíš já jsem věděla, že se už na těch prvních stránkách odehrává něco závažného, co se netýká jen mne a mých blízkých, milovaných a ztracených a hledaných, ale právě i jeho, Johana, nevyvolala jsem ho pravým jménem, alespoň v tom jsem ho ušetřila. Všechny mé milované, mrtvé i živé, otce a matku, Karla a Jaroslava, Bohunku a Johana, sotva je vyvolám, do sebe román začíná vtahovat svým úzkým hrdlem, užším než hrdlo Karlovy vázy, v níž vězním malou Smrt, srázným a kluzkým jako láčka masožravé rostliny, sklouzávám tam spolu s nimi, i když si někdy namlouvám, že vše pozoruji přes matné sklo románu, že dokážu být střídavě nebo zároveň uvnitř i venku, naskakovat a seskakovat z paternosteru románu, jako se o to kdysi v Thétě pokoušela Eliška Beránková. Dodnes při představě, že bych projela peklem, které není jen dole, ale i nahoře, počítuji úzkost, ale přesto musím znovu a znovu sestupovat do minulosti, už tolikrát a v tolika proměnách, a zároveň ten sestup pozorovat. Jenže už dávno nejsem tak obratná jako v dobách, kdy jsem na olšanském dvoře šplhala po stromech a skákala ze hřbitovní zdi, po dešti se prsty bořily do země nasáklé vínem z bývalé syraňovské vinice, pokaždé jsem se toho moku nadechla a přicházela domů omámená, v období sucha jsem si o ztvdlou zem rozdírala prsty do krve, dodnes si je rozdírám, jako by na nich zem navždy utkvěla, už v dětství a později, když jsem psala Thétu, hrozilo, že jednoho dne už nedokážu včas seskočit, že mě kabina výtahu, která se nahoře a dole smršťuje jako železná cela v Poeově Jámě a kyvadle, posléze vyvrhne, zploštělou, tenkou jako list, o to víc mi to hrozí teď, na sklonku života.

Přináším netvorovi oběti, tomu hagiborskému jsme říkali Mára, netušili jsme, že jméno znamená v sanskrtu zmar a v buddhistické mytologii patří ničiteli a pokušiteli,

v hinduistické mytologii mu odpovídá bůh touhy Káma, opakovaně se dožaduje masa jako pták Noh v ruské pohádce, kterou nám babička četla v olšanském domě, někdy se uklidňuji pomyslením, že se vše děje jen ve hře, tady v pokoji, ale abych mohla letět dál, musím ptáka, který je stále nenasytější, živit sebou, ale také svými drahými, jsou mu vydáni od chvíle, kdy jsem je vyvolala jejich pravými jmény. Bude jen věci času, kdy vydám netvorovi také Johana, i pod nepravým jménem sklouzne do hrdla románu, Bohunka mu už odtamtud kyne, ovšem jen z rukopisu, ti dva se zatím jinde nesečkali, i když o sobě vědí, začíná mít toho člověka, o němž jí vyprávím, pokud jí právě nepředčítám z velké knihy o kosmu, docela ráda, o svých obavách, nepochybuji, že je má, přede mnou mlčí. Šašek k mému údivu odvrátil na chvíli pohled od dveří a prohlíží si Johana, tohohle si vyvolila, už chápe, že láska, ať už mezi loutkou a člověkem nebo mezi lidmi, je pomíjivá jako bublina a dým a jako polní tráva, ba, loutky jsou rozhodně věrnější, tak to, Šašku, mezi lidmi chodí, milovala jednoho, když ho strávil mělnický oheň, šest neděl pro něj truchlila, a pak se utěšila láskou k druhému, a když i toho si oheň vzal, neuplynuly ani dva roky, znovu lásku pocítila, ale potom Šašek pohledem opět utkví na dveřích, někdy se za svůj cit k mistrovi trochu stydí. Proč byste se styděl, cit je přece něco krásného, Bohunka je citu pořád plná, i když je Joska pět let po smrti, poté, co ho podruhé porazila tramvaj, se už v nemocnici na Bulovce neprobral, ale ještě čtyři, vlastně skoro pět měsíců, od května do října, trvalo, než zemřel, někdy ji cit a touha sežehnou od hlavy k patě jako plamen. Nevlastní sestry se do hovoru nevměšují, možná si v duchu už rozdělují úlohy, Šaškovi pozornost nevěnují, zajímají se jen o ty tři z masa a kostí. Kdo by se jich však bál? Bohunka? ta je napůl na onom světě s Joskou. A Johan? ten je přece jogín a věří v reinkarnaci. A co ty? já?

bývalé Luriovy chalupy, tu neoblékala, ta nebude z mistrovy dílny, chichotá se, skřehotá, jaká jsem teď já, taková budeš i ty, je to pouhý sen, pokouší se probudit, ale neprobouzí se jako jindy, když klam snu odhalí, taková panenka, mistrem Krupicou ze dřeva vyřezaná, drátem skrz naskrz propíchnutá, oblékl jí průsvitné růžové šaty, před časem si je posílala korálky, na nohou černé střevíčky s pásečkem, stejně jsem si nedávno koupila já, v poloutmě a v polousvětle míjí tam den po dni.

Isolda Zlatovlasá položila do svatebního lože svou služebnou Brangienu, aby oklamala krále, v jedné verzi příběhu jí pak nechala setnout hlavu, v jiné byla Brangienu ušetřena, ti dva, co ji měli v lese zabít, se nad ní slitovali, jen ji přivázali ke stromu a místo jejího jazyka přinesli Isoldě jazyk psa nebo kance, příběh se pak dále zaplétal, využívaje motivů domnělé smrti, převleku a rozpoznání. Loutka má o tom všem jen mlhavé tušení, ani vlastně neví, jakou roli v příběhu sehrála nebo teprve sehraje druhá Isolda, Isolda Běloruká, od chvíle, kdy ji nakrátko zahlédla, to jsem já!, však cítí strach, co dobrého může vzejít z toho, když se dvě bytosti, byť loutky, sobě tak podobají? Naštěstí je prodavačky zavěsily dost daleko od sebe, takže k sobě přes jiné loutky, jejichž příběhy neznají, nedohlédnou, možná bude někde mezi nimi i rytíř Tristan, možná se tu teprve objeví, avšak poznají ho v šeru, které tu panuje, a v převleku, který si tentokrát zvolí? Poznala by ho určitě Brangienu, vždyť ho koupávala, a poznal by ho rovněž věrný pes Husdent, kdyby mistr Krupica vyřezal i ty, jenže ten už tristanovský příběh pustil z hlavy, poté, co vyřezal Ariadnu, pro sebe jí říká Žofie, do ruky jí vložil klubko nachové příze, mu na myslí tane jiný příběh. Jen jestli se mistr Krupica nemýlí a není loutka, kterou vyřezal, spíš než Ariadna, jejíž klubko vyvedlo Thésea z labyrintu, Arachné, kterou Pallas Athéna, žárlící na její tkalcovské umění, zaklela v pavouka, visela od

stropu na svém vláknu jako visí na lince sanskrtské písmeno B, b jako bindu, kapka, skvrna, bod, nula, nebo V, v jako váčá, slovo, řeč, hebrejské písmeno Vav znamená háček a také 6, spojkou va, která odpovídá českému epickému a, začíná téměř každý biblický verš, ta písmena s bříškou nebo háčky se od sebe jen nepatrně liší. Není Arachné nakonec těhotná? Ani obě prodavačky dobře nevědí, koho má loutka představovat, střídavě o ní mluví jako o Švadleně nebo Tkadleně, Sofie Syslová, nebo spíš ta, která byla Sofií Syslovou a teď je kdovíkým, jim to nepoví, ústa má sevřená a jen namalovaná.

Mám za zlé Isoldě, jak naložila s věrnou služebnou, a ani jsem ji příliš nelitovala, když ji nakonec stihl trest, nesmím se však divit, když stihne i mne. Copak jsem místo sebe kdysi neposlala do bitvy, která se svého času strhla na Národní třídě, Elišku Beránkovou, zbrocenou krví ji studenti donesli do chrámu Panny Marie Sněžné, kde jí pak na prsa stoupl lev, dokonce jsem později Elišku Beránkovou sprovodila ze světa, tím, že jsem k jejímu jménu v rukopise připsala řecké písmeno Théta, v klášterních soupisech mnichů znamenalo smrt a v korektuře značí, že něco má být vyřazeno, jako bych nevěděla, že nic ze světa, ani z toho románového, nemizí, jen se to dočasně ztrácí z dohledu anebo proměňuje, ostatně nevím, a ani tehdy, když jsem psala Thétu, jsem s určitostí nevěděla, kdo koho tehdy sprovodil ze světa, dlouho jsem se domnívala, že jsem to byla já, paní románu, kdo vyňal Elišku Beránkovou a kdo zůstal, ale v posledních dnech si tím jsem stále méně jistá, na prsou jsem začala opět, jako už letos v únoru, pociťovat ohromnou tíži, na tváři v poryvech cítím horký lví dech. Co by za ty pocity dala orlice na mostecké věži, která se chvěje jen při představě stínu, který se jí cípem jednou za rok na okamžik dotkne?

Ačkoli se už déle než rok učím sanskrt, ruka se mi smeká, kdykoli se pokouším psát písmena té dávné abecedy, stejně se smekala Elišce Beránkové, když na okraj korektury psávala

Thétu, někdy vznikají podivné patvary, rychle je přeškrávám, jako by z nich, kdybych je o pouhý zlomek času ponechala déle na stránce, mohli povstat démoni. Bláhová! i kdybych byla seberychejší, už se to stalo a bude se to dít dál, už jsem je stvořila, další se budou rodit jako bojovníci z dračích zubů roztroušených po poli, jsou tady všude kolem mne a bude jich stále přibývat, tvorů se zpotvořenými těly, s několikerem párů rukou nebo křídel, s více tvářemi a nespočítanými nespavými očima, jednomu z těla trčí obří ztopořený úd, zpola lidé, zpola hmyz, poznávám démona se třemi křídly a trupem obrovského mořského koníka, před třemi lety poprvé a před časem podruhé na mne vyhlédl z fasády domu na Novém Městě, teď mi na rameno znovu usedl ten cvrček, domnívala jsem se, že jsem ho nešťastnou náhodou v létě zahubila, na těle tenounkém jako list se klínká hlavička s povědomým lidským obličejem. Čím?

Jaká bytost se domáhá toho, abych ji vyvolala jménem, pokud už někdy žila, možná v mé blízkosti, nebo abych jí jméno dala, a tím ji nechala žít alespoň v románu? V podobě cvrčka jsem ji smetla z ramene, poté jsem ji domněle zachránila a vzápětí nevědomky zahubila, poprvé jsem ji v podobě houby snědla, podruhé jsem ji v podobě téže houby zahodila, a nyní se mi znovu zjevila v podobě písmene dávné abecedy, nevím, kterého, abych zázrak stvoření mohla opakovat, možná jen v podobě oné dvojtečky, která v určité hláskové konstelaci zastupuje h, například před písmenem Kh, které označuje pouhé vydechutí, snad se ta bytost zrodila právě ze slova duhkha, to slovo, které znamená bolest a strast, se mi v hrdle zadržuje jako smyčka na krku Tkadleny nebo Obžalované z velezrady, už mi ukázala obličejík, ne větší než nehet novorozeněte, zdál se mi povědomý, ale než jsem k němu stačila přiblížit oči, abych si jeho rysy lépe prohlédla, zmizel a spolu s ním se vytratil i houf sanskrtských démonů, zůstalo jen šest na lince zavěšených

zpotvořených písmen, jež možná dávají slovům nebezpečné významy.

Ta první si smyčku uvázala poté, co do koberce vetkala, jak Jupiter v podobě býka svádí Europu, jako labuť se zmocňuje Ledy, jako Satyr objímá Antiopu, jako zlatý déšť oklamal Danau, změněný v oheň získá Aiginu, jako had se zmocní Persefony, jako Bakchos, změněný v hrozen, svede Erigonu, bylo tam ještě mnohem víc scén a celých příběhů o lstivých bozích, Ovidius je vylíčil ve svých Proměnách, uvázala si smyčku spletenou z nachové příze, když rozpoznala ve své soupeřce v tkaní, která jí předtím v převleku přišla varovat, sehnutá k zemi jako luk, s nepravými šedinami na čele, jako kachna se belhala o holi, samotnou velkou bohyni, poté, kdy už šňala tvář stařeny a zjevila se jí ve své pravé podobě, ji bohyně třikrát bodla do čela tkalcovským člunkem, tou neobvyklou zbraní, jen dcery Orionovy, pokud vím, si hrdlo prorazily tkalcovským člunkem, žádná z ranek, které jí bohyně způsobila, však nebyla smrtelná, a ani potom, co si na šíji statečně zadržela smyčku, tkadlena nezemřela, ještě se nad ní nerozklenula černá styžská noc, jak doufala, nebyl to její osud, její karma, jak by řekl mistr Johan, neboť dřív, než se udusila, proměnila ji bohyně v pavouka, a tak dodnes Arachné jak pavouk vypouští vlákno a tkaním se zabývá jako dřív. Té druhé zadrželi smyčku na dvoře pankrácké věznice, poté, co ji odsoudili v inscenovaném procesu, hle, svět jako divadlo, kat Janeček, s nímž seděla Bohunka jednu dobu v kanceláři, nemajíc tušení o jeho pravé profesi, k ní nebyl tak milosrdný jako Pipperger nebo Wohlschlager k vrahovi Fialovi, už si nepamatuji, který z těch dvou tehdy na Šibeničáku číšníka, který zavraždil svou milenku, popravoval, netrhl jí hlavou a nezlomil atlas a čepovec, jak bylo starým dobrým zvykem, aby smrt nastala okamžitě, aby se nedusila a tělo sebou neškubalo devět až deset minut, tak dlouhá doba uplynula, než lékař konstatoval smrt a nad